

Indholdsfortegnelse

Forord	11
Indledning	13
<i>Bogens begrænsninger</i>	14
Kapitel 1 Aggressiv adfærd hos beboere i plejeboliger	17
Antallet af ældre med aggressiv adfærd	18
Årsager til at fokusere på aggressiv adfærd hos beboere	19
Den sundhedsfaglige indfaldsvinkel	20
<i>Funktionsevne</i>	21
<i>Adfærd</i>	22
<i>Omgivelserne</i>	23
<i>Aggression</i>	23
Kapitel 2 Funktionsevnen hos beboere med aggressiv adfærd	27
Grundlæggende personlighedstræk hos beboere med aggressiv adfærd	28
Den mentale funktionsevne hos beboere med aggressiv adfærd	28
<i>Vågenhed</i>	29
<i>Opmærksomhed</i>	30
<i>Opfattelsen af sanseindtryk</i>	31
<i>Hukommelse</i>	33
<i>Sprog</i>	33
<i>Evnen til at klare praktiske funktioner</i>	33
<i>Kontrol med følelser og adfærd</i>	34
Overvejelser om den mentale funktionsevne hos beboere med aggressiv adfærd	36
Kapitel 3 Faktorer, som kan svække beboerens funktionsevne midlertidigt	39
Delir	39
<i>Medicinbivirkninger</i>	40
<i>Infektioner</i>	40
<i>Væskemangel og forstyrrelser i saltbalancen</i>	41
<i>Forstoppelse og urinretention</i>	41
<i>Kredsløbslidelser</i>	41
Smerter	42
Depressioner	42

Kapitel 4 Kortlægning af funktionsevnen hos beboere med aggressiv adfærd	47
Beboerens grundlæggende personlighed	47
Fysiske og psykiatriske helbredsforhold	48
<i>Delir</i>	48
<i>Depression</i>	49
<i>Andre helbredssvigt</i>	49
Vurdering af beboerens aktuelle mentale funktionsevne	50
<i>Vågenhed</i>	51
<i>Opmærksomhed</i>	51
<i>Opfattelse af omgivelserne</i>	52
<i>Sprog</i>	53
<i>Praktiske færdigheder</i>	53
<i>Kontrollen over følelserne og adfærd</i>	54
Betydningsfulde faktorer i udredningen af en beboers funktionsevne	54
 Kapitel 5 Aggressionsmønstre hos beboere	 55
Typer af aggressiv adfærd, som er karakteristisk for beboeren	55
Situationer, hvor den aggressive adfærd optræder	56
Aggressionsprocesser	58
<i>Forandringer i beboerens adfærd under aggressionsprocessen</i>	58
<i>Forskelle i beboeres aggressionsprocesser</i>	62
Kortlægning af aggressionsmønstret hos konkrete beboere med aggressiv adfærd	63
 Kapitel 6 At forebygge aggressiv adfærd	 65
Fortolkningsprocessens trin	66
<i>Indkredsning af formodninger</i>	66
<i>Indsamling af oplysninger, der kan belyse formodningerne</i>	67
<i>Det kvalificerede gæt</i>	69
<i>Indsamling af flere oplysninger</i>	69
Ændringer i omgivelserne på baggrund af fortolkningerne	70
<i>At fjerne eller ændre situationer, som beboeren opfatter som truende</i>	70
<i>At ændre beboerens opfattelse af situationen</i>	71
Vanskeligheder med at fortolke	72
 Kapitel 7 Hjælpen til beboere med aggressiv adfærd i afgrænsede situationer	 75
Afløb og afdækning	76
<i>Vanskeligheder med at kontrollere følelsen af blufærdighed</i>	76

<i>Mistolkning</i>	77
<i>Kulde</i>	77
<i>Usikker afgrænsning mod omverdenen</i>	77
Forebyggelse af aggression i forbindelse med afdækning af kroppen	78
Brusebad og vask	79
<i>Brusebad og vask af kroppen</i>	79
<i>Vask af særlige områder</i>	80
At forebygge aggressioner, der optræder i forbindelse med	
brusebad og vask af særlige områder	81
<i>Ændringer af brusebad</i>	81
<i>Hjælp til selvhjælp</i>	82
<i>Prompts</i>	83
<i>Mundtlig vejledning</i>	83
<i>Praktisk guidning</i>	84
De særligt vanskelige områder	85
<i>Munden og tænderne</i>	85
<i>Fødderne</i>	85
<i>Benene</i>	85
Forflytning	86
<i>At forebygge aggressiv adfærd i forbindelse med forflytninger</i>	86
Kommunikation	87

Kapitel 8 Hjælp til beboere med aggressiv adfærd

i uspecifikke situationer	89
Aggressiv adfærd hos beboere, der er trætte	91
<i>Fortolkning af baggrunden for adfærden</i>	92
<i>Ændringer i hjælpen</i>	93
Aggressiv adfærd hos beboere, som ikke forstår information	96
<i>Fortolkning af baggrunden for den aggressive adfærd</i>	97
<i>Ændringer i hjælpen</i>	97
<i>Hjælpen til beboere, som delvis forstår konkret information</i>	98
<i>Hjælp til beboere, der ikke længere forstår konkret information</i>	99
<i>Etiske forhold med hensyn til at arbejde med camouflage</i>	101
Beboere med aggressiv adfærd præget af irritation	101
<i>Fortolkning af baggrunden for adfærden</i>	102
<i>Ændringer i hjælpen</i>	103
<i>Etiske forhold vedrørende den distancebaserede kommunikation</i>	105
Beboere med ensformig psykisk aggression	105
<i>Fortolkning af baggrunden for adfærden</i>	106
<i>Ændringer af hjælpen</i>	106

<i>Etiske forhold ved parallel kommunikation</i>	107
Proaktiv aggression	108
<i>Fortolkning af den proaktive aggression</i>	110
<i>Ændringer i hjælpen</i>	111
 Kapitel 9 Tilpasning af hjælpen til konkrete beboere med aggressiv adfærd	117
Udvikling af hjælpen	117
<i>Organisering af udvikling af hjælpen</i>	117
<i>Valg blandt forskellige muligheder</i>	118
<i>Den individuelle tilpasning af hjælpen</i>	119
<i>Opmærksomhed på små forandringer i beboerens adfærd</i>	119
<i>Vurdering af effekten af ændringerne</i>	120
Indarbejdelse af nye metoder i hverdagen	120
<i>Den kollegiale vejledning</i>	123
Prioriteringer af hjælpen til beboere med aggressiv adfærd	123
<i>At bevare kroppens funktioner</i>	123
<i>Velvære</i>	124
<i>Fremtoning</i>	124
<i>Minimumsmål for hjælp til personlig hygiejne</i>	126
<i>Konkrete tiltag for at sikre den personlige fremtoning</i>	127
 Kapitel 10 Når man ikke kan forebygge aggressiv adfærd	129
Forebyggelse af vold og hjælp til beboere med aggressioner	129
<i>Frigørelsesteknikker</i>	130
<i>Hensigtsmæssig påklædning</i>	130
<i>Fysisk fastholdelse</i>	131
Arbejds miljø og aggressiv adfærd	134
<i>Reaktioner i forbindelse med vold</i>	134
<i>Symptomer på udbrændthed</i>	135
<i>Forebyggelse af vold og udbrændthed</i>	135
<i>Det videre arbejde med arbejdsmiljøet</i>	136
<i>Arbejdspladsvurdering</i>	138
<i>Risikovurdering</i>	139
 Efterord	141
 Ordliste	142
 Litteratur	144

Biografi	147
Bilag 1. Skema til registrering af aggressiv adfærd	148
Bilag 2. Hjælp til personlig hygiejne	149
Stikordsregister	152

Forord

Denne bog handler om aggressiv adfærd hos mentalt svækkede beboere i plejeboliger, og om, hvordan man kan forebygge eller begrænse denne adfærd. Det er mit håb, at bogen kan være med til at øge livskvaliteten for denne gruppe af mennesker ved at formidle viden om, hvordan man kan tilpasse omgivelserne til deres formåen og værdier.

Bogen er først og fremmest skrevet til medarbejdere og ledere, der arbejder i plejeboliger. Men den vil forhåbentlig også kunne bruges af andre faggrupper, som er involveret i hjælpen til ældre, der er mentalt svækkede.

Bogen rummer en lang række praktiske anvisninger på en række tiltag, som kan forebygge mange af de aggressive episoder, som optræder hos beboere i plejeboliger. Desuden rummer bogen en række teorier og overvejelser om faktorer, som kan være årsagen til aggressiv adfærd hos mentalt svækkede. De kan forhåbentlig være med til at øge forståelsen for, hvorfor ældre mentalt svækkede reagerer med aggressioner. Det er også mit håb, at bogen kan bruges i arbejdet med at udvikle nye metoder til at forebygge aggressiv adfærd hos beboere i plejeboliger og andre mentalt svækkede.

Bogen er skrevet på baggrund af mange års erfaringer med ældre med aggressiv adfærd. Dels har jeg i flere år arbejdet som konsulent i plejeboliger og i hjemmeplejeordninger med at forebygge aggressiv adfærd hos ældre. Dels har jeg lavet en række undersøgelser og udviklingsarbejder vedrørende aggressiv adfærd og andre stressreaktioner hos ældre mennesker. Jeg vil i den forbindelse gerne takke Tipsfondet, Det kommunale Momsfond, Sygekassernes Helsefond, Århus Universitetshospitals Forskningsinitiativ og Inner-Wheel for økonomisk støtte til disse projekter. Endvidere vil jeg gerne takke Konsul Georg Jorck & Hustru Emma Jorcks Fond for økonomisk støtte til udgivelse af bogen.

Jeg vil også gerne takke de mange dygtige medarbejdere, som jeg i tidens løb har arbejdet sammen med, og som har lært mig så meget. De er i sandhed en del af en stor og upåagtet fredsbevarende styrke, som dagligt sikrer, at selv mennesker med meget omfattende mentale svækkelser undgår situationer, som de ikke længere kan klare.

Hvis bogen giver inspiration til at gøre dagligdagen mere overskuelig for beboere med aggressiv adfærd, har jeg nået mit mål.

Kirsten Gotfredsen
Randers, maj 2009